

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Nowa podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej - recenzja

Author: Hanna Langer

Citation style: Langer Hanna. (2011). Nowa podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej - recenzja. "Nowa Biblioteka" (Nr 2 (2011), s. 129-134).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Hanna Langer

Zakład Czytelnictwa

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej

Uniwersytet Śląski w Katowicach

e-mail: hanna.1@interia.pl

**NOWA PODSTAWA PROGRAMOWA Z POMOCĄ BIBLIOTEKI SZKOLNEJ /
MONIKA NAGOWSKA. – WARSZAWA : AGENCJA SUKURS, 2010. –
253 s. : il. ; 21 cm. – ISBN 978-83-924008-5-1.**

Realizowana od roku szkolnego 2009/2010 podstawa programowa kształcenia ogólnego [9] nawiązuje do zmian w szkolnictwie polskim zapoczątkowanych w 1999 roku. W zakresie bibliotek szkolnych zlikwidowano wprowadzoną w 1999 roku jedną z nowych form zajęć – ścieżkę edukacja czytelnicza i medialna, która (w przeciwieństwie do przysposobienia czytelniczego i informacyjnego, obowiązującego w latach 1983-1992 [8]) miała być prowadzona przez wszystkich nauczycieli, także bibliotekarza. Ważne jest jednak to, że treści ścieżki rozdzielono między poszczególne przedmioty. Równocześnie podkreślono istotną rolę dobrze wyposażonej biblioteki szkolnej w realizacji celów dydaktyczno-wychowawczych szkoły – w tym wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia, sprawnego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji, czyli wyposażenie uczniów w kompetencje niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. W proces nabywania tych umiejętności powinni być zaangażowani wszyscy nauczyciele. Ważność biblioteki szkolnej w wypełnianiu różnych zadań edukacyjnych i wychowawczych szkoły podkreślono także w preambule podstawy programowej kształcenia ogólnego: „Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu

wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji” [9]. Zadania biblioteki szkolnej określono w podstawie programowej w sposób ogólny, szczegółowe zapisy powinny znaleźć się w dokumentach wewnętrznych szkoły. Ponieważ treści programowe wielu przedmiotów niejednokrotnie są wspólne, służą kształtowaniu tych samych lub podobnych umiejętności, dlatego konieczna jest korelacja międzyprzedmiotowa (uwzględniona także w reformie z 1999 roku).

W poszukiwaniu wspólnych obszarów współdziałania istotne jest także wskazanie roli biblioteki szkolnej jako pracowni, dzięki której można sprawniej realizować założenia podstawy programowej. Zadania tego podjęła się m.in. Monika Nagowska w publikacji *Nowa podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej*, wydanej w Warszawie w 2010 roku przez Agencję Sukurs, nawiązując tym samym do wcześniejszej książki – *Na szlaku edukacji czytelniczej i medialnej w szkołach ponadgimnazjalnych* (Warszawa 2006) [5].

Poradnik Nagowskiej z 2010 roku składa się z dwóch części. Pierwsza to kompendium wiedzy z zakresu udziału biblioteki szkolnej w organizacji procesu edukacyjnego. Jako wprowadzenie można traktować rozdział pierwszy – *Główne cele edukacji w kontekście reformy programowej*, w którym Autorka opisała założenia podstawy programowej poszczególnych przedmiotów na różnych etapach kształcenia, jednocześnie wskazując kierunki pracy wspólne dla nauczycieli, w tym np. konieczność wykorzystania, przetwarzania i tworzenia informacji. W realizacji tych założeń może być pomocna właśnie biblioteka szkolna. Ważne jest zatem urządzenie biblioteki jako pracowni interdyscyplinarnej, w której „krzyżują się drogi do wiedzy z różnych dziedzin” [6, s. 29]. Nagowska podkreśliła konieczność właściwego zorganizowania zbiorów bibliotecznych, odpowiednio do poziomu szkół wszystkich typów. Ponieważ ich możliwości finansowe są zazwyczaj ograniczone, cenne jest wymienienie – na podstawie analizy podstawy programowej – jakie źródła wiedzy i na jakim poziomie kształcenia należy uznać za zasoby minimalne. Za równie istotne Autorka uznała przygotowanie odpowiedniej oferty biblioteki. Słusznie stwierdziła, że jest to przede wszystkim zapewnienie dostępu do źródeł niezbędnych w procesie kształcenia; przygotowanie kompletów materiałów do pracowni przedmiotowych czy udostępnianie biblioteki i jej wyposażenia innym nauczycielom w celu prowadzenia zajęć. Jednocześnie podkreśliła wagę literatury służącej rozwijaniu indywidualnych zainteresowań. Konieczne jest zatem porozumienie nauczycieli w zakresie uzupełniania zbiorów, zgodne nie tylko z wymogami programowymi, ale także z potrzebami

wszystkich członków społeczności szkolnej. Autorka wskazała też alternatywne źródła informacji, w tym m.in. takie projekty, jak np. Library Thing czy Open Library oraz aktualizowany wykaz stron internetowych. Aby jednak źródła te były wykorzystywane, niezbędne jest prowadzenie akcji informacyjnej wśród nauczycieli i uczniów. Możliwości są duże – foldery z podstawowymi informacjami o bibliotece, strona internetowa biblioteki lub szkoły z zakładką biblioteki; promocją są też komunikatory i konta pocztowe. Autorka opisała również inne obszary współdziałania, w tym np. rozpowszechnianie osiągnięć uczniów i nauczycieli w postaci zorganizowanego zbioru konspektów, przygotowywanie wystaw prac uczniów. Cenne mogą być także zbiory scenariuszy imprez wraz z dokumentacją faktograficzną.

Kolejny rozdział Autorka poświęciła na omówienie płaszczyzn współpracy bibliotekarzy z innymi nauczycielami. Wymieniła zawarte w podstawie programowej kompetencje, w które powinna wyposażać szkoła. Biblioteka szkolna może współuczestniczyć w kształtowaniu tych umiejętności, przede wszystkim dzięki właściwie prowadzonej polityce gromadzenia zbiorów, odpowiednim zorganizowaniu warsztatu informacyjnego biblioteki (np. kartoteki), udostępnianiu biblioteki i jej zbiorów do prowadzenia zajęć przez innych nauczycieli, o czym wcześniej już wspomniano. W zakresie nabywania przez uczniów umiejętności korzystania z informacji Autorka nawiązała do wcześniej realizowanych – przysposobienia czytelniczego i informacyjnego oraz ścieżki edukacja czytelnicza i medialna, jak również do międzynarodowych rozwiązań, np. idei media center czy też społeczeństwa informacyjnego. Warunkiem powstania takiego społeczeństwa – jak zaznaczyła Nagowska – jest m.in. nowoczesna oświata oraz system kształcenia ustawicznego, dostęp do potrzebnych informacji. Kolejna kluczowa umiejętność to świadomość i ekspresja kulturalna uczniów. Autorka omówiła pojęcie kultura, tożsamość kulturowa, problem przenikania kultur, wpływu m.in. mediów na kulturę – wszystkie zagadnienia w kontekście edukacji kulturalnej młodych ludzi, celów tej edukacji, konieczności stwarzania w szkole warunków do uczestnictwa uczniów w kulturze dzięki np. zajęciom z edukacji plastycznej, muzycznej czy innym dodatkowym zajęciom artystycznym. Także biblioteka szkolna jako jedna z instytucji kultury powinna włączyć się do prowadzenia edukacji kulturalnej i międzykulturowej. Nagowska opisała możliwości współpracy w tym zakresie z innymi nauczycielami, także wspierania uczniów w rozwoju artystycznym, głównie przez upowszechnianie sztuki. Jednym z podstawowych celów jest kształtowanie twórczych postaw i twórczego myślenia, co kształtuje w uczniach samodzielność, przyczy-

nia się do niekonwencjonalnego myślenia, sprzyja aktywności poznawczej. Stąd też Nagowska podkreśliła, że biblioteka powinna być postrzegana jako miejsce pracy twórczej. Z kolei w zakresie kompetencji społecznych i obywatelskich Autorka zwróciła uwagę na różne funkcje biblioteki, jako np. szkolnego centrum wiedzy o regionie i działaniach podejmowanych w regionie, jeśli takie informacje gromadzi; łącznika między szkołą a innymi instytucjami kulturalnymi działającymi w regionie.

W kolejnym rozdziale – *Współpraca w praktyce* – Nagowska omówiła katalog cech i umiejętności bibliotekarza szkolnego (wymienionych również przez Jadwigę Andrzejewską i Marcina Drzewieckiego), podkreślając, że właściwe wykorzystanie kwalifikacji bibliotekarza sprzyja opracowaniu wspólnych działań. Aby sprawnie przygotować ofertę takich przedsięwzięć, Autorka podała przykład ankiety *Diagnoza potrzeb nauczyciela w zakresie współpracy z biblioteką szkolną*. Jej celem jest pokazanie obszarów współpracy nauczyciela i biblioteki oraz wskazanie brakujących źródeł bibliotecznych, niezbędnych dla właściwego realizowania procesu dydaktyczno-wychowawczego. Dopiero później, po diagnozie, można opracować plan współpracy. Wymaga on dodatkowych ustaleń, jak np. wpisania zajęć bibliotecznych do harmonogramu pracy szkoły, potrzebę dokumentowania współpracy z gromem pedagogicznym. Nagowska scharakteryzowała też formy i metody pracy z uczniem, podkreślając jednak konieczność uzgodnienia właściwej terminologii z zakresu głównie dydaktyki. Autorka, wykorzystując podział form pracy przygotowany przez Jacka Wojciechowskiego [10], opisała te formy, wskazując liczne przykłady. Dokonała także porządkowania metod nauczania, wzorując się na wykazach Wincentego Okonia [7], Czesława Kupisiewicza [4], Franciszka Berezińskiego [2] i Jadwigi Andrzejewskiej [1]. Ponieważ pomiędzy podręcznikami dydaktyki i podręcznikami dla bibliotekarzy występują różnice w klasyfikacji metod i form pracy, cenne jest ich zestawienie w tabeli. W przypadku metod wychowania Autorka wykorzystała podział W. Okonia. Uzupełnieniem tych treści jest wskazanie wybranych form współpracy, w tym np. prowadzenie zajęć wyrównawczych dla uczniów z zakresu korzystania ze źródeł informacji, pozalekcyjnych (m.in. kół przyjaźni biblioteki), udział w projektach międzyprzedmiotowych. Szczególną uwagę Autorka zwróciła na projekty edukacyjne (dokonała ich krótkiego omówienia, opisała udział bibliotekarza w ich realizacji), zajęcia wychowawcze, wystawy, wycieczki szkolne i zajęcia pozalekcyjne.

Drugą część poradnika Nagowskiej stanowi zbiór przykładowych konspektów i scenariuszy, podzielony na kilka grup. Autorka

wyróżniła zajęcia poświęcone warsztatowi pracy ucznia (źródła informacji, korzystanie z katalogu bibliotecznego, korzystanie ze słowników), następnie przedstawiła propozycję tematów do realizacji w ramach godzin wychowawczych (np. informacja i rozrywka w telewizji, Internet – medium globalne), przykładowe realizacje projektów edukacyjnych (w tym np. instrukcję dla uczniów biorących udział w projekcie, harmonogram realizacji projektu), scenariusz wystawy, konkursu. Scenariusze te poprzedzono krótkim wstępem; wymieniono też umiejętności uczniów z zakresu danej tematyki, przedmioty, na których kompetencje te można nabyć. Każdy scenariusz zawiera cele edukacyjne, materiały pomocnicze wykorzystane w czasie zajęć, formy i metody pracy oraz przebieg zajęć. Do niektórych konspektów dołączono literaturę.

Na uwagę zasługują również materiały dodatkowe. Jest to nie tylko dość obszerna aktualna bibliografia. Autorka przygotowała też zestawienie wymagań edukacyjnych w podziale na poszczególne przedmioty i poziomy nauczania. Wykaz ten powinien sprzyjać szukaniu wspólnych obszarów do współpracy bibliotekarza z innymi nauczycielami. Wartościowe są także inne tabele, w tym np. rejestr umiejętności ucznia klas I-III, które można doskonalić dzięki wsparciu biblioteki; przykładowe źródła wiedzy ucznia szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.

Ustalenia dokonane przez Nagowską w wielu aspektach nawiązują do założeń międzynarodowych instytucji z zakresu bibliotekarstwa szkolnego, w tym przede wszystkim Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich (IFLA), w ramach której działa sekcja bibliotek szkolnych, obecnie pod nazwą Sekcja Bibliotek Szkolnych i Centrów Źródłowych. Działalność IFLA na rzecz bibliotekarstwa szkolnego jest znaczna; świadczą o tym m.in. wytyczne do działalności bibliotek szkolnych [3], w którym podkreślono wagę współpracy wszystkich nauczycieli z bibliotekarzami, a na które wielokrotnie Nagowska powoływała się. Jak zaznacza Autorka, „Mimo potencjału drżającego w szkolnych księżnicach, ich możliwości nie są należycie wykorzystywane. W wielu przypadkach nauczyciele starali się być samowystarczalni i po biblioteczne zasoby sięgali sporadycznie – zwłaszcza gdy księgozbiór był daleki od kompletności i nie zaspokajał potrzeb. W takiej sytuacji funkcja pełniona przez biblioteki szkolne w procesie dydaktycznym i wychowawczym nie mogła być w pełni realizowana” [6, s. 27]. Można mieć tylko nadzieję, że poradnik Nagowskiej, skierowany głównie do bibliotekarzy i nauczycieli innych specjalności, przyczyni się do zmiany postrzegania biblioteki szkolnej.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Andrzejewska J.: *Bibliotekarstwo szkolne. Teoria i praktyka*. T. 2, *Praca pedagogiczna biblioteki*. Warszawa 1996. ISBN 83-85778-59-4.
- [2] Bereziński F.: *Dydaktyka kształcenia ogólnego*. Kraków 2004. ISBN 83-7308-100-3.
- [3] *Biblioteki szkolne. Wytyczne IFLA/UNESCO*, oprac. S. T. Pemmer, W. Glenys pod auspicjami Sekcji Bibliotek Szkolnych i Centrów Zasobów Informacji, [tł. E.B. Zybert, M. Kisilowska, red. t. Elżbieta Barbara Zybert]. Warszawa 2003. ISBN 83-87629-97-9.
- [4] Kupisiewicz C.: *Dydaktyka ogólna*. Warszawa 2000. ISBN 83-87988-57-X.
- [5] Nagowska M.: *Na szlaku edukacji czytelniczej i medialnej w szkołach ponadgimnazjalnych*. Warszawa 2006. ISBN 83-924008-0-1.
- [6] Nagowska M.: *Nowa podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej*. Warszawa 2010. ISBN 978-83-924008-5-1.
- [7] Okoń W.: *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Wyd. 5. Warszawa 2003. ISBN 83-86770-21-X.
- [8] *Program pracy biblioteki szkolnej. Załącznik do zarządzenia Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 13 maja 1983 r. w sprawie programu pracy bibliotek szkolnych w resorcie oświaty i wychowania*. „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty i Wychowania” 1983 Nr 5 poz. 30-31.
- [9] *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*. „Dziennik Ustaw” 2009 Nr 4 poz. 17.
- [10] Wojciechowski J.: *Praca z użytkownikiem w bibliotece*. Warszawa 2000. ISBN 83-87629-49-9.